

Zapadnoj Evropi koja je slabila sa ujedinjavanjem zapadne Evrope već od 1980-ih godina. Opet su zbivanja u Evropi bila presudna. Razvoj evropske levice u 20. veku prošao je kroz četiri velika zaokreta od kojih neki imaju karakter revizionizma, a neki konverzije. Prvi zaokret je podstakao Prvi svetski rat obelodanjujući slom revolucionarnosti i pacifizma klasičnog radničkog pokreta već jula i avgusta 1914. Na jednoj strani je revizionistička socijaldemokratija počela braniti kapitalizam, a na drugoj je promenjeno shvatanje svetske revolucije u načelo "socijalizam u jednoj zemlji". Sa revolucionarnom trijadom "realni socijalizam – nacionalni oslobodilački pokreti – radnički pokret u razvijenom kapitalizmu" razvijala se nova globalna strategija transformacije kod koje se revolucionarne, na Moskvu oslonjene partije, pretvaraju u reformističke, ali i dalje prosovjetske. Levica je između svetskih ratova bila pocepana na reformističku socijaldemokratiju i prosovjetske komunističke partije okupljene oko Kominterne. Drugi krupni zaokret povezan je sa poukom koju je leвица izvukla iz iskustva fašizma i Drugog svetskog rata u toku hladnog rata. Prihvatanje lagerske teorije o ograničenom suverenitetu praćeno je jugoslovenskim i kineskim virusom, a zapadnoevropska nekomunistička leвица tragala je za nesovjetskim uzorom (Kneffel 2000).

Treći zaokret levice verovatno je najviše povezan sa izmenom generacija. Nosila ga je 1968. godina. Tako 1968-ši nisu iskusili rat, jer su odrasli u fordizmu (uspešnom kapitalizmu) uz antistalinizam, uticaj Markuzea i kritičke teorije koji im je razbio iluzije o realsocijalizmu. Mladi su uvek važni posrednici vrednosti epohalne svesti. U Evropi i SAD leвица je od polovine 1960-ih do polovine 1970-ih nudila alternativne obrasce življenja u kolektivu. Leвица je na Zapadu bila za mlade normalnost, život u kolektivu bio je pokušaj "vođenja pravog života u pogrešnom svetu", subkulturni obrazac nasuprot otuđenom hedonističkom kapitalizmu. Kapitalistička "celina bila je neistinita", a stvarnost nije imala šanse protiv kritike ideologije. Čarobne reči bile su: teorija i praksa, represivni sistem, protivrečnost, mase, baza, borba, pokret, identitet, otuđenje i potlačenost. Oslobođanje seksualnosti i žena, teklo je uz muziku grupe Rolling Stones, a Darendorf je 2001. rekao: 1968. je bila razumljivi revolt u datoj situaciji. Na Zapadu je revolucionarni karakter 1968. ostao neshvaćen, a u realnom socijalizmu bio je marginalan. Samo je u Jugoslaviji deo 1968-ša ostao kadrovska osnova disidenata i potonjih političkih partija. Na Zapadu se vrh ove generacije amerikanizovao i podržao imperijalizam (Encensberger je pozdravio američki napad na Irak 1991, a Habemas i Kon Bendit napad NATO na Jugoslaviju 1999). Konverzija 1968-ša iz antikapitalističkog u proliberalni politički-korektni neoimperijalizam još je u toku. Svaka zemlja imala je vlastite zamršene tokove zaokreta: u Nemačkoj posle rata reintegracija starih nacista, konverzija generalštabaca u generalne direktore, a potom levih 1968-ša u nacionalne 1989-še. U Jugoslaviji samoupravljači su preko noći postali šovinsti i liberali, a u Rusiji komunisti postalislavenofili i sl.

Poslednji zaokret levice teče od sloma evropskog realsocijalizma koji je za njen najveći deo (pozitivno ili negativno) imao središnju ulogu. Sve dok je postojao lager, uticaj svetskog imperijalizma nije bio globalan, a bilo je mogućnosti i za niz zemalja u Trećem svetu da nađu vlastiti put (Kneffel, 2000). Slom evropskog socijalizma nagnao je Treći svet da se uklopi u "novi svetski poredak". Simbol novog stanja su izveštaji o ljudskim pravima u svetu koje svake godine izdaje američka vlada, a koji liče na izveštaj o zaštiti životinja koje daje posednik živinarske farme. Slom evropskog realsocijalizma oduzeo je gotovo svim tradicionalnim komunističkim partijama identitet. Komunisti se ubrzano uklapaju u novi